

בס"ד

כשרות מקוּלְכַתֵּיית

מקבץ מקורות לעיון

ערכה של רבנות ראשית וכשרות ממלכתית

ראשי פרקים:

- א רבנות כללית** - מהו עניינה של הרבנות? האם רק להוות "פקידות דת" שמספקת את צרכי הקהילה המקומית?
- ב חשיבות הרבנות כמרכז רוחני מאחד** - איך הכלליות הזו מתבטאת בהנהגת הרבנות בפועל?
- ג זהירות מפירודים בהנהגת הרבנות** - מדוע חשובה האחדות תחת הרבנות ופירוד הוא כ"כ חמור?
- ה החלשת הרבנות תגרום לחדירת רפורמים** - נקודה מרכזית נוספת היא שרבנות ראשית מהווה חומת מגן בפני הרפורמים והתפוררות הרבנות תאפשר את חדירתם לרבנות בארץ.
- ו חשיבות הכשרות הממלכתית** - מדוע כחלק מרבנות ראשית אחת חשובה גם מערכת כשרות ממלכתית?
- ז כשרות ע"י סמכות כללית ולא פרטית שאינה מוסכמת ומוסמכת** - מצינו גם תקנות בעבר שהנהיגו כשרות כללית ולא סמכו על נאמנות פרטית מפני חומרת הכשרות.
- ח סמכות מוסד רוחני ובי"ד מוסכם על ישראל** - האם בכלל יש סמכות וכח לרבנות הראשית שמחייב את הכלל?

א. רבנות כללית

"הרבנות, זה הכח הרוחני הגדול, זה הכח החשוב אשר יצר תמיד את דעת הקהל בישראל, זה הכח הנעלה שהחזיק את נשמת האומה ועורר אותה לחיים לאומיים שלמים ומתוקנים, נפגעה הרבה והשפעתה נחלשה בתקופתנו האחרונה, ודבר זה השפיע לרעה על כל מהלך החיים הכלליים שלנו. עכשיו כשחפצים אנו מחדש לסדר את עניני החיים הלאומיים שלנו ולתקנם תיקון גמור, מוכרחים אנו להכניס תיקון חודר ועמוק גם בחיי הרבנות בארץ ישראל. להחיות מחדש את הכח הרוחני החיוני הזה עד שיהיה לכח פועל מסודר, לכח משפיע חשוב על כל מהלך התחיה הלאומית."

(הראי"ה קוק זצ"ל, 'כבוד הרבנות', מאמרי הראי"ה עמ' 52)

"הרבנים צריכים לעמוד על מרום הפסגה של תחית האומה ולהיות עמלים עם הצבור בכל פינות החיים של הבניין ושל היצירה הלאומית; ההשפעה של דבר ה' מוכרחת להיות מתפשטת על כל החיים, מבלי לתת מקום להצבור לחשוב כי הרבנות היא רק חלקו של איזה סוג מיוחד, נחלתה של איזו מפלגה מיוחדת. הרבנים צריכים לדעת כי עבודת התחיה הרוחנית של האומה בעצם אמיתתה בידם היא נתונה והם חייבים למלאותה אמונה, צריכים הם לדעת כי אין לנו שום מפלגה באומה שאיננה זקוקה להשפעה ושאינן באפשרותה לקבל השפעה, וכי גם בחוגים היותר רחוקים ברעיון ובמעשה מהתכונה הדתית, יכולים אנו, במדה ידועה, להשפיע השפעה של כבוד ושל חבה לדת ולאמונה, אם רק נדע להשתמש באמצעים הגונים ומוכשרים לפי הדור."

(שם)

"וידע אהובי, שמה שאני חפץ שתהיה לי שייכות גם במושבות שבגליל, אינו ח"ו מפני כבודי, שאיני חלילה מחומדי כבוד. אבל מאוד חפצתי שיהיו כל המושבות וכל הישוב החדש בכלל מקושר בקשר אחד, וע"י זה נהיה כולנו מקושרים יחד ונוכל לעשות בעה"י כמה דברים טובים. בין שבביל הרמת קרן היהדות, לתורה ולאמונה בכללות הישוב, בין לטובת המצב החומרי של ישובנו הקדוש שהוא ג"כ קודש לה'."

(אגרות הראי"ה א', אג' ר', לרבה של ראש פינה)

"יש הבדל במושג הרבנות בכל העולם, להרבנות בירושלים שתכנה הוא כללי, בחובתה לעם היהודי כולו. לכן יצורפו אל הועד המצומצם (שיוורכב מרבנים המשמשים בפועל) גם ת"ח שאינם משמשים בפועל ברבנות אבל הם מוכשרים לזה מצד מעלתם..הוועד הזה יהיה הועד הגדול שפעולתו העיקרית תהיה בחיזוק התורה והיהדות ובכל הנוגע לתועלת ישראל בכלל"

(הראי"ה קוק באסיפת רבנים בקריאה לייסוד רבנות, טבת ה'תר"פ. "בתוך החומות", עמ' 275, בחיי הראי"ה עמ' 140).

"עניינה של הרבנות הראשית להוות כח רבנים מרכזי הנותן נשמה לכל הכוחות העובדים אשר ביהדות. למן עובדי האדמה בזיעת אפיים וביגע כפיים עד עובדי ה' בקדושה ובהרה. למן הפועל הצעיר ועד החסידים יראי ה' אשר בישיבת בית אל המתפללים ותיקין עם הנץ החמה. לאלה ולאלה יש אוצרות ברכה וכח אחד מתמלא מחברו וכולם כאחד צריכים להיות מכוונים לעבוד את ה' וישראל עמו. כל מיני שיתוף אסורים בעבודת אלוקים, רק שיתוף אחד הותר לנו: עבדו את ה' וישראל עמו. כל הכוחות צריכים להתאחד על מנת לבסס את הקיים ולבנות את הנהרסות."

(מתוך נאומו של הרב לאחר בחירתו לרב ראשי, מובא בספר המזרחי עמ' רפט)

"על הרבנות בדור הזה מוטלת אחריות שאין דומה לה במשך הדורות, ללוות את העם בתהליך התחיה וההתעוררות, לשמור מכל משמר את צעדיו לבל ישל חלילה בעמדו על סף הגאולה.

מבחינה זאת חשובה ביותר התלכדות הרבנות לגוף אחד מודרך ומכוון לקראת תפקידו ע"י אמון הדדי

ושיתוף פעולה וע"י ליכודו מסביב למנהיגות רוכשת אמון בדמות גדולי תורה, הרבנים הראשיים והרבנות הראשית לישראל".

(הרב שאול ישראלי, 'תורה ומדינה', עמ' 75)

ב. חשיבות הרבנות כמרכז רוחני מאחד

"על פי סדרו של הרמב"ם יש הבדל בין סדר הושבת בתי הדין בארץ ישראל לסדר הושבתם בחוץ לארץ, באופן שבארץ ישראל חובת האורגניות אשר לבתי המשפט היא יותר מובלטת ומאוחדת, כראוי לאומה שהיא מתיישבת על אדמתה לחיות חיים לאומיים קבועים. ובחוץ לארץ אין הסדור מגיע לאורגניות כזו, מפני שחיי הגלות חיים ארעיים הם לאומה בתור אומה. בשביל כך הוא אומר: "אין אנו חייבים להעמיד בתי דין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר אלא בארץ ישראל בלבד, אבל בחו"ל אין חייבים להעמיד בית דין בכל פלך ופלך".

הסדר הזה כולל לא רק את הצד המשפטי לבדו, אלא את כל עבודת הרבנות כולה. שהרי סדרי הושבת השופטים על פי התורה כוללים את הפקוח של כל סדרי הדת, שיהיו מאורגנים ומסוימים בצורה לאומית קבועה...אנו חייבים להתחיל בעבודת הסדור של הרבנות, כדי שיהיו חיינו הפנימיים הולכים ומסתדרים כהוגן. חשוב מאוד. שתסודר הרבנות גם לפי הפלכים באופן שיהיו בתי הדין שבכל פלך ופלך מאורגנים עם בתי הדין שבכל עיר ועיר הכל יהיה לעתיד מאוגד בסדר אורגני עם בית הדין המרכזי אשר יוסד לנו בעיר בירתנו הקדושה בירושלים. הפקוח על עניני הדת בכל סדרי החיים, ההשוואה בין הדעות בעיירות, בקהילות ובמושבות, כל אלה הדברים צריכים עזרה כללית באופן שיהיו כל העניינים מתאימים לרוח הכללי של האומה ולכבודה, בין כלפי פנים ובין כלפי חוץ.

דעות ברורות צריכות להיות מוצגות בכל חודש בכל בית דין של הפלך, על כל צריכים להסכים שאם יזדמן איזה משפט שאחד מבעלי הדינים רוצה לערער עליו ישולח תוכן ערעורו לבית הדין של הפלך וממנו לבית הדין המרכזי שבירושלים.. כללו של דבר: פרטי הדברים באיזו צורה יהיו בתי הדין מרוכזים תלויים בהסכמת הרוב של הרבנים. אבל צריך להיות מוסכם על כולנו שצריך להיות ריכוז קבוע בכח הרבנות ובכח המשפט שלנו בארץ ישראל. הוד מעלתו הנציב העליון ודאי יעזור לנו בעבודה הגדולה הזאת, המתחילה לגשם את חזון הנבואה.. ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצך כבתחלה".

(נאום בוועידה לסידור הרבנות הראשית, מאמרי הרא"ה עמ' 456)

"החיים המסודרים של הקהילות בימים מקדם עזרו גם כן לסדר את הרבנות בסדור מדיני הגון על ידי הרבנות הגלילית, הכללית והראשית. הוועידות הארציות השונות הוסיפו כבוד ואומץ לתוכן הרבנות, ונתנו גם כן מקום להופעות חשובות מצד הרבנות בתוך תוכם של החיים המעשיים הציבוריים. ואולם בתקופות האחרונות באו סבות שונות וגרמו להתפוררות הכוחות ולהחלשת הרושם של הרבנות בחיינו הכלליים. החסידות הבלטיה אמנם את יסוד הקדושה של הרבנות, אותה הרבנות המיוחדת לה והמוקדשת אצלה, אבל

לא השתדלה לעזור להתפשטות הוד קדושה זו על הרבנות בכלליותה. הדיינות נעשתה בזמן האחרון למין פקידות שחציה חלונית; ההוראה ירדה מכבודה ונעשתה לכלי שמוש ארעי לנצרכים ולנוקקים לה; הדרשנות נמסרה למגיידים, אשר מחוסר הרגשת אחריות ומחסרון תפיסת מקום הגון בחיי הצבור אזלה ונתדלדלה; הספרות וההשכלה הלאומית נעשו לדברים של חולין והופקעו לגמרי מחיי הקודש ומיסודה של הרבנות. ההתאגדות הצבורית נתבטלה ועמה נתק כל קשר בין האישים המשמשים בקודש וברבנות. וכה הלכה הרבנות ונתדלדלה ואתה יחד גם כבוד התורה, וההכרה הלאומית האמיתית, המקורית אף היא הלכה ונחלשה. לירידת כבוד הרבנות גרמה הרבה ההתפוררות לסיעות ולמפלגות...במקום שהיה ראוי להרבנות להתרומם מעל לכל המפלגות ולהראות גלוי לכל, כי הרבנים בתור נושאי דגל הקודש מורים דרך ה', הם, כטל מאת ה', משתדלים להשפיע על הכל ולהחזיק במעוז האחדות הכללית של האומה תחת זאת נעשו גם הם עצמם מוסגרים בתוך מסגרת צרה של סיעה פלוגית או מפלגה אלמונית, ומכונסים בתוך הקטנות המפלגתית, עם כל חסרונותיה ומגרעותיה. ובשעה גדולה זו שאנו חיים בה, מחויבים אנחנו להתנער למצער פה בארץ תחיתנו מכל האבק הגדול אשר הרביצה הגלות על הרבנות; עכשיו מחויבים אנו לאחד עוד הפעם כבשנים קדמוניות את כל הסגולות שברבנות, לאחדן עד כמה שיד הרבנות בעצמה מגעת, ולדרוש גם מאת הצבור העברי לעזור לנו בשפור הרבנות ובאחודה ושכלולה."

(הראי"ה קוק זצ"ל, 'כבוד הרבנות', מאמרי הראי"ה עמ' 52)

"הדרך היותר בטוחה היא שלא להלחם עם כל כח בונה ועושה טובה לישראל..רק לאגד יחד את כל שלומי אמונים, ולקרוא לכל עם קדוש להתחזק במעוז הקודש ולהודיע לכל העולם כולו, בישראל ובעמים, שישנה באת כח כללית של האומה הקדושה על כל ענייני הדת והאמונה בא"י... וע" הכח הכללי והרשמי של כל ענייני הקודש, יכנס הישוב הקדוש בא"י יותר ויותר בחוגי ההשפעה של קדושת תוה"ק ושומרי מצוותיה, וקרן צדיקים יתרומם בע"ה."

(אגרות הראי"ה ד', עמ' שנט הוצא"ח)

"הרבנות המסודרת בא"י יודעת היא שהיא הולכת להיות כח בונה את הארץ, כח מאחד את הפזור והנפרד בכל סיעותינו ומפלגותינו, כח מקרב ומלבב, כח תומך וסועד סעד רוחני ומוסרי, כח מעודד את כל כושל ומחזק כל יד רפה לאחוז בכל האמצעים היותר אפשריים להגדיל את כח בנין האומה בארץ..ודואגת היא הרבנות הראשית לסדר את כל הכח הרבני שבא"י בצורה הגונה..לאחד ולקרב את כל מפלגותינו..לאחד את לבותיהם..מקוים אנו, שכל כוחותינו המאורגנים העוסקים בבנין הארץ..כולם יתנו יד להרבנות ההולכת ומסתדרת בא"י.."

(מכתב שפורסם לציבור לאחר הקמת הרבנות, המפרט את תפקידיה. אגרות ד', עמ' תלו הוצא"ח)

"את הרבנות הראשית צריך לחזק עוד ועוד כדי שתיהפך למוסד היכול לפקח כלפי פנים וכלפי חוץ, לפקח וגם להדריך. במקום זה - מכרסמים, מפתחים אי אמון..."

בימי הרב קוק והרב הרצוג זכר צדיקים לברכה, עוד הייתה רתיעה מפני גילוי בפומבי של

אי האמון ואי ההכרה, אבל כיום מעיזים פנים. שוכחים או מעלימים עין מזה שבלעדי רבנות ראשית שמכותית לא היו לנו נישואין וגירושין על פי ההלכה, לא שחיטה מסודרת, לא מינוי רבנים בשכונות, ועוד ועוד. שוכחים או מתעלמים בזדון מכך שרבנות ראשית היא כורח השעה והדור, ושלו הכל היו מתכנסים ומתלכדים סביבה כדי לחזקה הייתה השפעתה גדולה על כל חלקי הציבור."

(הרב שאול ישראלי, 'הרבנות והמדינה' עמ' 92)

ג. זהירות מפירודים בהנהגת הרבנות

"מדברי קדשו האחרונים(של מרן הרב זצ"ל) - כלפי הצעות פירודים בישוב, כאילו לחיזוק יהדות- 'הפירוד הוא יסוד הכפירה, אין שום היתר לפירודים צבוריים בישראל'"

(לשלשה באלול, עמ' עז)

"נלחם לביטולו של חילוק השחיטה בין פרושים לחסידים..וסודרה ונתאחדה על ידו. וכן הייתה הקפת התאחדות השפעתו גם על כל בני שאר העדות, הספרדים והתימנים וכו'. אבל עם כל זה עכב את הנהגת הקלות בשמירת גדרי הדינים והמנהגים המיוחדים במסורת אבות שיש בהם משום "אל תטוש תורת אמך"

(לשלשה באלול, עמ' מד)

"הקהל שנמצאו בקרבו המפחידים מפני השפעת הרבנות. ובהם הם חוטאים... חטאה גדולה להתקדמות ישוב אחינו על אדמת הקודש, **במנעם ממנה כח פועל חשוב כזה של הרבנות המרכזית הלאומית שבישוב החדש**."

(אגרות הראי"ה א', אג' ע"ה)

באסיפת רבני א"י בחודש אב תרצ"ה, יצאה הצהרה כנגד ניסיונות שנעשו אז ע"י עסקנים בחוגים מסוימים להקים קהילות נפרדות, בה נכתב בין השאר כך: "אנחנו החתומים מטה מביעים הסכמתנו להצעה שהוצעה באסיפת רבני ארץ ישראל, בעניין שאלת הקהילות, כי בכל עיר ועיר ובכל נקודה ונקודה, תתכונן מועצה דתית סוברנית, להנהלת כל העניינים הנוגעים לדת, ובכל עיר ועיר תהא **קהילה אחת ושחיטה ובי"ד מאוחד כמו שהיה מאז ומעולם בכל קהילות ישראל**". על כרוז זה חתמו רוב מוחלט של רבני ארץ ישראל ובראשם מרן הרב זצ"ל, הגרא"ז מלצר, הגרצ"פ פראנק זצ"ל ועוד.

(ליקוטי ראייה עמ' 190)

"..אני עוד זוכר יפה את ההתייעצות שקיים אבא זצ"ל עם הרבנים האחרים ועם אישי ציבור בעניין זה. היה זה בסוף ימיו, כאשר בעצה אחת עם הרב צבי-פסח פרנק ועם הרב איסר-זלמן מלצר הוחלט להקים ליד כל קהילה מועצה דתית שתנהל את ענייני הדת בקהילה, כולל ענייני הרבנות המקומית. זה היה מנהג בכל קהילות ישראל: אין מעמידים רב אלא אם כן נמלכו בדעת הציבור, כשם שאין מעמידין כל פרנס אחר על הציבור, כי אם

על דעת הציבור, ובהסכמתו המפורשת התקנה הקדושה שנקבעה מאז על שם שלושה גדולי ישראל, כבוד קדושת אאמו"ר הרב זצ"ל והגאונים ר' איסר- זלמן מלצר ור' צבי-פסח פרנק, ונלוו עליהם עוד כמה עשרות גאוני תורה שהיו אז בעיר הקודש ירושלים תובב"א, כי סידורי ענייני הדת והיהדות יסודרו בארץ הקודש על ידי מועצה דתית, שהיא נציגת הציבור המיוחדת לכך. תקנה קדושה זו היא כמובן קבועה וקיימת. **וכמה רבנים שנתקבצו בימים אלה לקבוע הכתרת רבנות פרטית שלא כפי החלטת גאוני ישראל קדמא, לא יעלה על הדעת שהם גדולים בחוכמה ובמניין ויכולים לבטל החלטת הגאונים הנ"ל. ולפיכך, כמובן, דבריהם של אלה הפרטיים בטעות, לא שרירים ולא קיימים"**

(שיחות הרצי"ה ת"ת עמ' 264)

לאחר שאחד הרבנים הקים שחיטה בכשרות פרטית בעיר יפו, בשנת תרס"ט, ארבע שנים לאחר שקיבל עליו את הרב את עול הרבנות בעיר יפו, פרסמו אבות בני הדין בירושלים מודעה, אליהם הצטרפו הגר"ש סלנט, הגר"ח ברלין, והרידב"ז ובה הם מביעים זעזוע מחילול כבודה של הרבנות במעשה זה: "נבהלנו ונשתוממנו למשמע הדבר הרע הזה, כי יקרה דבר כזה בעיר חשובה מערי ארץ הקודש, ובפרט להעזיז נגד רב גדול דפקיע שמייה ה"ה הגאון המפורסם מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק שיח', הראב"ד דעה"ק יפו והמושבות, והננו מזהירים לאחינו יראי ה' כי ישמרו לנפשותיהם לבלי הכשל ח"ו וכו', וירחיקו את עצמם ממיסיגי גבול..."

(אגרות לרא"ה, אגרת ג)

הרידב"ז צירף לחתימתו מכתב ובו מתאר: "כי הרבנים הגאונים תקיפי דארעא דישראל בשמעם את הנבלה הנעשתה בישראל בעירכם הק' תחתם ירגזו, ולא האמינו בתחילה למשמע אונם... ונגמר בדעתם לבא באזהרה רבה זו, וזהו רק ההתחלה והיה אם חלילה וחלילה לא תשמעו... ודעתם לעמוד בפרץ עם מסירות נפש ממש, ולעורר את כל ישראל בקודש ובחול, לתושבים ועוברי אורח, ואת כל חכמי ישראל... **כי זה לא דבר פרטי הוא, כי אם הנוגע לכללות כל ישראל.**" מחמת חומרת המעשה הורה הרידב"ז להתייחס אל הבשר הנשחט בשחיטה האלטרנטיבית כבשר טריפה גמור, ואף חייב להגעיל את הכלים של מי שהשתמש בו.

כשכבר כיהן הרב כרב ראשי לישראל, בשנת תרפ"ד, עלתה דרישה של נציגי אגודת ישראל להקים משחטה המושגחת על ידם בלא אישור מהרבנות הראשית. בעקבות כך, כתב הרב מכתב למושל ובו כותב בין היתר:

"...גם באותם המקומות שבחול" שבהם נמצאים עיקרי החברים של אגודת ישראל, לא עלה על דעתם כלל ליסד להם שחיטה בפני עצמם ולהעזיז פניהם ולומר שמטעמים מצפוניים מונעים בעדם מלסמוך על השחיטה של הרבנים והשוחטים..."

"...דרישתם במעשה היא רק פירוד חדש ומחודש שלא היה מעולם, והריסתו של החק הקיים מאז, וקיפוח זכותו של הכלל לטובת נרגנים אחדים שהתנכלו להלביש את פניוניהם העצמיים בלבוש של "זכויות מקופחות" ובטענות של "מצפון" המגוחכות מכל צד." החופש בענייני הדת של קבוצה אחת ושל חבר יחידים, א"א להכיל בקרבו הרס"

לסדרי הדת של הכלל כולו. ובמקרה הזה אם תינתן משאלותם להפריד את השחיטה באיזו מדה שהיא, הדבר יביא לידי הרס הדת ולידי אנרכיה דתית קהילתית, ולידי קיפוח זכויותיה וחופשתה ועמדתה הדתית של הקהילה כולה. כל אחד ואחד יבא לדרוש לו זכויות דומות של פירוד "בשם דת ובשם מצפון" כמובן, והשחיטה ומוסדות הדת והצבור יתפוררו לפרורים פרודים. וא"א שהממשלה תסכים שיוציאו מתוך מכתבה הפרטי ההוא מיני קונסקבנציות (=תוצאות) קשות וחמורות כאלו.. ובתור ראשות הדת, חוזרים אנו ומבטיחים להוד מעלתו עוד פעם ועוד פעם, שמצד הדת ומצד המצפון לכל ניבוי ולכל דקדוקיו, לכל מנהגיו ולכל חומרותיו שבעולם - אין להם שום טעם שבעולם שינמק ושיבסס ושרק גם יצדיק את דרישתם להפריד את השחיטה בירושלים. ואדרבא, בשים לב להרס שיצא ע"י הפרוד הזה להכשרות בכללה, דתוה"ק, כפי שהיא מובעת לנו בתוה"ק לכל מפרשיה ומבאריה, והמצפון היהודי הטהור מתקוממים וקוראים מרה נגד הפרצה של מין פרוד כזה.

"כפי שהוד מעלתו יראה הרחקנו, באהבתנו את השלום, ללכת בהנחותינו ובוותורינו עד גבול האפשרות והמירבי לשמור עם זה על איחוד העדה ועל קיומה של הרבנות. ויתור נוסף על זה באיזו צורה שהיא, משמעו פירוד או הקדמה לפירוד בענייני השחיטה, ותוצאותיו הירוס העדה, ועזובת הדת ויצירת מצב עדתי פרוץ כזה, שכל כח אחראי יהיה מוכרח לסלק מעליו את עולה ואת אחריותה של הרבנות בירושלים, ולראות בדאבון לב בפירוקה של הרבנות המסודרת, שכ"כ עמל ויגע גם הוד מעלתו בהתארגנותה. אנו בטוחים בתשומת לבו המיוחדת לחשיבותו של הנדון הזה ובחפצו האדיר באחדות הקהילה ובשאיפתו הגדולה לקיומה של הרבנות המסודרת, ולהרמת קרנה בכבוד."

(הובא בספר הרבנות הראשית לארץ ישראל עמ' 196, אוצרות הרא"ה א' עמ' 419)

"משא"כ רב ושוחט דשייך בהם הסכמת בעה"ב לראות מי הוא ההגון לפני קהל ק', להיות נסמכים עליו באיסור והיתר ועוד הרבה, מש"ה מי שרואה בחכמתו או ברצונו להיות סומך על הוראת זה הרב או על כשרות זה השוחט דווקא, ה"ז מטיל פגם בהוראת השני או בחזקת כשרות של שו"ב השני, ומקפיד על רעהו שאין דעתו נוטה לדעתו, ומזה באין לידי מחלוקת, והמחלוקת נמשל לאש, אשר פעם האש מתלקח ואינו מזיק הרבה, כי נשקעת במהרה, ויש אש מזיק הרבה ולא אמרה הון, כך הוא אש המחלוקת, פעם נשקע האש, ופעם מגיע מזה השחתת העיר, ומבדילים עצמם זה מזה. ומי גורם כ"ז, מי שהעיז לבא להשיג גבול הקודם לו, ומשתדל ע"י קרוביו וכדומה למנות אותו לרב או שוחט, והנה אותו האיש אינו מחזיק במחלוקת לחוד, אלא עושה המחלוקת כדי להתחמם באש שלה, ועובר על לאו שבתורה ולא יהיה כקרח וכעדתו וגו', והכל עושה בשביל הנאת פרנסה, ומיקרי 'רשע דחמס', וידוע בחו"מ (ס' לד) דרשע דחמס פסול לעדות אפי' באיסור דרבנן, וא"כ הרב המשיג גבול פסול לעדות, ואיך אפשר לסמוך על הוראותיו, או על חזקת כשרות בשחיטה."

(הנצי"ב מוולאזין, שו"ת משיב דבר חלק ב סימן ח)

"... בקשיים נפשיים עצומים עמד הרב זצ"ל על משמרת הקודש.. אחת היצירות שלו הייתה הרבנות בארץ ישראל.. על הרבנות כיום הזה לעמוד במערכה משני הצדדים.. מצד א' - על תלמידי חכמים, ומצד שני - בתוך תלמידי החכמים עצמם.

"משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכם רבו מחלוקות בישראל.. " התלמידים שלא שמשו כל צרכם הם..מרבם מחלוקות, הם מגדלים המחלוקת, הם מעבירים אותן לפסים של קטרוג, הם תולים בוקי סריקי בתלמידי חכמים בכתבי פלסטר, בפעולות פרחים, לא לדיון לגופו אלא במעשי השמצה.

וכנסת ישראל מה אומרת? "אחזו לנו שועלים קטנים מחבלים בכרמים", ומפרש הספורנו: "מתיהרים בלבוש של תלמידי חכמים וכל רוח אין בקרבם. 'שועלים קטנים', שלא הגיעו להוראה. 'מחבלים כרמים', להורות שלא כהלכה. ו'כרמנו סמדר', שלא תמצא הלכה ברורה ומשנה ברורה". מי ייסד את הרבנות בארץ? הרי זה מרן הרב זצ"ל. מי יזם את היכל שלמה? הלא זה הגאון הצדיק הרב הרצוג זצ"ל..."

(הרב שאול ישראלי, 'הרבנות והמדינה' עמ' 104)

ד. החלשת הרבנות תגרום לחדירת רפורמים

"כלפי המפריעים מקרב הרבנים אז להקמת הרבנות הראשית, הגיב מרן הרב והזהיר: **אי הקמתה של רבנות רשמית תוכל לגרום לכניסת "רבנות" רפורמית לארץ הקודש. כתוצאה מבמות יחיד (=רבנות מפורדת), מגיעים לצלם בהיכל!**

(בשדה הרא"ה עמ' 127)

וכך כותב הרב נריה זצ"ל על דברי הרב: "עד כמה צדק בזה נוכחנו בשנים האחרונות שהיו כמה ניסיונות למתן הכרה של "רבנות" קונסרבטיבית או רפורמית והללו הוכרחו להיעצר בגלל המחסום הקיים של מציאות רבנות רשמית מוכרת בחוק המדינה, דבר שעבר שירושה משלטון המנדט לשלטון הישראלי העצמאי. אלמלא קמה גם ניצבה הרבנות בשעתה, ספק רב אם במציאות הקיימת ניתן היה להקים רבנות רשמית כדת משה וישראל."

"וכשנשאל שר המשפטים בשעתו, עו"ד י"ש שפירא: 'מדוע אין הכרה ומעמד רשמי ל"רבנות" רפורמית בארץ?' הייתה תשובתו: 'זוהי "אשמתו" של הרב קוק! הוא שהקים את הרבנות הראשית האורתודוקסית שקיבלה מעמד רשמי, וכך נהייתה היא היחידה המאושרת והמוכרת במדינת ישראל."

(בשדה הרא"ה שם)

"כך היה דרכם של גיבורי ההשכלה הברלינית, מחוללי ההתבוללות: הפריעו לאיגוד הכוחות של הרבנים, בכדי להחליש את השפעתם, וביטלו את המעמד של רב המדינה... ובארצנו הקדושה, עלה בידי מרן הגאון הרא"ה קוק זצ"ל לסדר רבנות ראשית לא"י, והוא זכה לתואר ראש הרבנים, שקיבל מעמד רשמי מצד הממשלה. את הגאון הגדול הזה הכתירו כאלוף לראשם כל הרבנים שבארץ ישראל, האשכנזים והספרדים, החסידים והפרושים. כולם העריצו את אישיותו הגדולה באהבה ובחיבה יתרה."

(הרב צבי מקובסקי, ראש אב בית דין בתל אביב, 'השיבה שופטיך' עמ' קכה.)

"סכנה חמורה מאוד נשקפת לנו. אסור להרשות קיומה של רבנות מתבדלת. המתבדלים הבוחרים להם רב לעצמם ללא ידיעת הציבור והסכמתו יוצרים תקדים. הם עוד יכניסו את הרפורמים. אם להם מותר, מדוע אסור גם לרפורמים לבחור להם כאן רבנים משלהם? **הבדלנות והפירוד פותחים פתח לא רק לרבנות 'פרטית', כי אם לרפורמה ולרבנות רפורמית.**

זאת שיטת הבדלנות של אגודת ישראל.. יסודה של האגודה בחטא הפירוד. דרכה במשך כל השנים הייתה לנגח את הציבור ואת הרבנות הראשית. עוד אבא זצ"ל אמר כי הם יכניסו את הרפורמה לישראל.

כאשר יש פירוד ואין מרות הצבור, נפתח פתח לכל מיני דברים בלתי רצויים.. הגאון הנצי"ב כותב כי "עצת הפירוד קשה כחרב לכלל ישראל".

(שיחות הרצי"ה ת"ת עמ' 276)

ה. חשיבות הכשרות הממלכתית

"יש קהילות נפרדות שמשמייכים להם רב הקרוב ללבם, ומקיימות מערכות כשרות נפרדות וכדומה. תופעה זו מחלישה את מעמדה המרכזי של הרבנות הראשית."

(הראשל"צ הרב אליהו בקשי דורון שליט"א, ספר הרבנות הראשית לישראל, עמ' 16)

"אם חס וחלילה לא הייתה קמה הרבנות הראשית, היינו עדים לארבע מאות חתימות של רבנים המכשירים מוצר מסוים, כי כל רב לא היה מקבל הכשר של רב שני, ועתה אנו עדים לכך כי הרבנות ירושלים למשל מקבלת הכשרי הרבנות תל אביב, וכן רבנות חיפה מקבלת הכשרי הרבנות בירושלים וכו' – תורה אחת, ולא שתי תורות!"

(הראשל"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל, חוברת 70 שנה לרה"ר עמ' 16)

"אנשים מדברים על ממלכתיות, אבל מתנגדים לכך שהכללים ייקבעו בידי הרבנות הראשית. אנשים ציוניים שחוגגים את יום העצמאות הם עושים את זה ומונעים רמת כשרות אחידה?"

(הרב יעקב אריאל שליט"א, ראיון לערוץ 7, ט"ו באייר תשע"ו)

ו. כשרות ע"י סמכות כללית זהירות מכשרות פרטית לא מוסכמת ומוסמכת

כבר בעבר תיקנו גדולי ישראל תקנות המצריכות השגחה מעבר לנאמנות המוכר – "וכן המנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל כשאחד שאין מכירים אותו שהוא מוחזק בכשרות הביא יין או גבינה או חמאה או קמח פסח או כרשעות יבשות או בשר מעושן וכיוצא בדברים אלו – מביא עימו כתב הכשר מרב היושב על כיסא הוראה, וביחוד בזמן הזה שרבתה הפריצות והמינות אסור ליקח מאדם שאין מכירים אותו בלא כתב הכשר."

(ערוך השלחן יו"ד סי' קיט סעי' ט)

ואף אם המוכר נאמן – "תקנו בפנקס המדינה שלא ליקח שום דבר מאכל או יין אלא אם כן שיש בידו כתוב וחתום מאיזה אב"ד שנעשה בהכשר שקורין כשר, ואף אם הוא מחוזק בכשרות, משום לא פלוג..."

(בית הלל י"ד ס"ט ס"ה)

ואף בחוק העות'מני נקבע חוק שיאפשר השגחה ראויה: "שום איש מבלי רשותו של החכם באשי יכול להימנות בנוגע להנהלת הכשרות והטרפות של המאכלים והמשקאות של העדה היהודית כדי לתת לומר שזה כשר וזה טרפה".

(מצוטט באגרת הרב קוק זצ"ל למושל, כדלעיל)

הנצי"ב מבאר שבמערכת ציבורית יש לחז"ל יחס אחר לכשרות: "יש נ"מ בין יחיד בפ"ע בין המוכר לרבים, דב"ד מחויבים לראות שהוא מוחזק בכשרות.. ומזה הטעם כתב הגהת הרמ"א (ס' ק"ט ס"א) בשם הרמב"ם דאין קונין יין וכדומה ממי שאינו מוחזק בכשרות, אף ע"ג שמוותר לאכול בביתו מכ"מ ברבים בעינן שיהא מוחזק בכשרות, מטעם שלא רבים יחכמו לדקדק אחריו אם יהא דבר שיהא מקום לחשוד.."

(שר"ת 'משיב דבר' ח"ב ס' ז)

ז. סמכות מוסד רוחני ובי"ד מוסכם על ישראל

בנאומו לכבוד ייסודה של הרבנות הראשית לישראל בשנת תרפ"א אמר הראי"ה קוק ז"ל, בין היתר:

"אנחנו נקראים עכשיו לבנות את בנין האומה, לנטוע נטיעת-חיים שתשיא פירות לחיי עמנו לדורות... מהלך המשפטים - ידוע הדבר שהוא מחולק לשני יסודות עיקריים, דינים ותקנות. בצורה של דין אי אפשר לנו לשנות שום דבר מהמשפטים הקבועים לסדריהם. אבל בתור תקנות יש חופש לחדש ולתקן מה שמוצאים בתי הדין בהסכמת הרבים לתיקון העולם ובכוונה לשם שמים. הרבה תקנות גדולות תקנו חכמי דור ודור, לבד מהקדמונים, התנאים והאמוראים. גם בתי דין מאוחרים, הגאונים וכו'. בחיינו הלאומיים החדשים בארץ-ישראל יהיה לנו בוודאי לפעמים צורך גדול לתקן תקנות גדולות, שכל זמן שתהינה מוסכמות מרוב חכמי ישראל המומחים לרבים ומקובלים אחר-כך על הקהל, יהיה להם כוח של דין תורה."

(נאום בוועידה לסידור הרבנות הראשית, מאמרי הראי"ה עמ' 455)

"..והנה הרבנות הראשית קבלה עליהם רוב הציבור שבא"י בתור רבותיהם. וגם הרבנים המקומיים אינם מתקבלים אלא באישור של הרבנות הראשית. נמצא שהרבנות הראשית יש לה בכל מקום שבא"י תוקף של מרא דאתרא, כי גם רבני המקום אינם פועלים אלא בשליחותם. ממילא קיימת כלפיהם ההלכה של הרמ"א הנ"ל שאין להורות נגד פסק שלהם, ואין לפרסם להלכה למעשה דעה שהיא מנוגדת לפסק הלכה שלה, כל עוד אין הדבר בחינת טעות בדבר משנה אלא טעות בהכרעה ושיקול הדעת, גם כשהם פוסקים

להקל, וגם כזזה נוגע לאיסור תורה. וזהו גם טרם שפסקו, ומכש"כ לאחר שפסקו שבו קיים פסקו של הרמ"א שגם חכם שהתיר אין לשני לאסור, והוא כנ"ל מהגרע"א מוסכם אליבא דכו"ע, עכ"פ לענין לכתחילה יש להימנע מזה מחמת כבודו של ראשון. בניד"ה, גם אם עבר השני והורה, אין הוראתו הוראה כלפי ציבור זה, כיון שקבלו עליהם הרבנות הראשית כרבנותיהם, וכנ"ל. ואם אמנם כלפי אותו חלק בציבור שמעיקרא לא קיבל עליו את הרבנות הראשית יש לדון שאין בזה משום 'לא תתגודדו', בשני בתי"ד בעיר אחת וכנ"ל. אבל אותו ציבור, והוא רוב היישוב שבא"י, שבחרו ברבנות הראשית ורואים בהם את רבותיהם, כלפיהם וכן כלפי הרבנים המשמשים באותן קהלות מכוח מינוי והסכמת הרבנות הראשית, ודאי שהם בגדר המרא דאתרא שדינם דין ופסקם פסק, גם בזה שנוגע לשאלות איסור תורה, כל עוד שלא יתגלה בפסק טעות ח"ו בדבר משנה. ומכאן למודעי, שכל אותם פסקי הרבנות הראשית, שהוצאו לאחר דיון ושו"ט כהלכה, אעפ"י שיש חכמים שמתנגדים להם, אין כאן מקום לדון אלא כמחלוקת שבשיקול הדעת, ובזה פסקו של המרא דאתרא שרירי וקיים ללא הרהור."

(הרב שאול ישראלי, עמוד הימיני, ט"ו, ל"א)

"וכן כתב ספר החינוך (מצוה ע"ח), שמצוות "אחרי רבים להטות" נהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות; ועונשו גדול מאד, שהוא העמוד שהתורה נסמכה. משמע, שאינה מצוה התלויה בבי"ד בלבד. וכן מבואר בשרשי המצווה שם: אבל עכשיו בפירוש הצטוונו לקבל בה דעת רוב החכמים. יש תורה אחת לכולנו, והיא קיומנו הגדול בה. ואין לנו לזוז מדעתם... נמצא, שלדעת החינוך החיוב המוטל עלינו כיום לשמוע בקול חכמים כפול הוא - הן ממצות "ועשית ככל אשר יורוך", והן ממצות "אחרי רבים להטות". ולדעת הרמב"ם והר"ן יש רק מצוה אחת - "אחרי רבים להטות". אך לכולי עלמא החיוב הוא מהתורה.

הקושי הוא: כיצד אפשר היה ללכת אחרי הרוב בתקופת הגלות, בה היינו מפוזרים ומפורדים בין העמים ורחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב? והלא ידועה תשובת הרשב"א (ח"ה סי' רפ"ט) שאין רוב מועיל אלא כשכולם דנים פנים אל פנים, ושמעו כל אחד את טענות זולתו...

לפי זה - כשזכינו ב"ה לשיבת עם ישראל לארצו ולריכוז רוב גדולי התורה שבעם ישראל... בארץ ישראל ולפיתוח אמצעי תקשורת משוכללים, הן בתחבורה והן בהעברת אינפורמציה - חובה עלינו ליצור מסגרת מרכזית, שתוכל להתכנס לעתים מזומנות ולהחליף מידע זה עם זה, כדי להגיע להכרעה ע"י רוב באופן אמיתי יותר, ולא תיעשה התורה כשתי תורות, חלילה. יתכן שחובה זו, מצוותה מדאורייתא, שכן היא "שורש התורה ויסודה.

מסקנות : א. החובה לשמוע בקול חכמים נהגת בכל דור, אם ממצוות "לא תסור", ואם ממצוות "אחרי רבים להטות". ב. כשאין בי"ד גדול, חובה לשמוע לרוב חכמי הדור, או לבי"ד שהורו נסמכים עליו ג. לכן מן הראוי שיהיה מוסד מרכזי, שבו יתרכזו לבירור הלכה רוב חכמי הדור, ושעליו יסמכו רוב העם. ד. רוב נקבע ע"י משא ומתן ישיר, ולפחות ע"י חליפת ספרים ואגרות. ואם יש חוג שאינו מוכן להכיר ולהתחשב בחוגים אחרים, גרע עצמו מהרוב..."

(הרב יעקב אריאל, 'באהלה של תורה' ח"א, ט"א)